

„Haldy mají velký potenciál“

5 plus 2, 25.5.2018

OSTRAVA | Haldy jsou jedním z nejznámějších symbolů Ostravy, podobně jako těžní věže či siluety vysokých pecí. Pozůstatky důlní činnosti už dávno nepatří mezi nežádoucí „hyzdiče“

krajiny, ale podle geoekologa Jana Lenarta z Ostravské univerzity představují vyhledávanou turistickou atrakci. Denně se konají výšlapy na nejznámější z nich Emu, ta v Hrabové zase láká na umělé jezero, další skýtají útočiště vzácným přírodním druhům.

Jaká je situace v oblasti ostravských hald? Co je čeká?

Moravskoslezský kraj se snaží propojit komunikaci mezi majiteli pozemků na trase mezi městy Ostrava–Karviná. Zřejmě se s nimi bude dál nakládat, ale je otázka, který ze zájmů převáží.

Například?

Zájmy jsou kontroverzní. Jedním z nich je návrh na odtěžení těchto hald, protože obsahují uhlí. Existuje pilotní projekt na haldu v Heřmanicích, která se sanuje, protože prohořívá. Je u ní třídící linka, která separuje až 20 procent uhlí. Takže se těží uhlí z haldy a je komerčně užitečně využito. Hlušina se ukládá zpět na haldu, která se tímto zmenšuje.

Bylo nutné takovýmto způsobem vůči haldě zasáhnout?

Sanace začala kvůli tomu, že požár haldy byl natolik rozsáhlý, že obtěžoval obyvatele Slezské Ostravy. Se sanací se počítá v horizontu deseti let. Zajímavostí je, že se může jednat o pilotní projekt a odtěženy budou i další haldy.

Vy nejste zastáncem tohoto řešení?

Podle mého budou haldy do budoucna vysoce ceněnou turistickou atraktivitou. Příkladem může být halda Ema. Když se zajdete podívat na její vrchol, při západu slunce na něm najdete desítky lidí. Stovky lidí denně se sem chodí projít, zaběhat si či využít možnosti neopakovatelné vyhlídky z jejího vrcholu.

Jednu dobu byl na Emu zákaz vstupu, to už není aktuální téma?

Není, vstup je povolen na vlastní nebezpečí. Dokonce na ni vede oficiální značka Klubu českých turistů. Kolem jejího vrcholu vede naučná stezka. Na rozdíl od ostatních hald, kde je zákaz vstupu stále platný. Do budoucna by město mělo vyřešit jejich zpřístupnění. Jsem tedy nikoli pro jejich zákaz, nebo dokonce likvidaci, ale pro využití, protože turistický ruch je segment, který roste obrovskou rychlostí. Tudy vede cesta, nikoli v opětovném zavádění průmyslu.

Populární jsou mapy památek v centru Ostravy, mapy soch, architektonických skvostů. Kdy bude k dispozici mapa hald?

Mohu prozradit, že právě s galerií Fiducia jednu mapu chystáme, celkově se bude týkat ostravské přírody a nebudou v ní chybět ani haldy. Jsme na začátku a snad by za rok mohla být hotova a sloužit komukoli, kdo bude chtít o ostravských haldách vědět více.

Jak jste se k tematice hald dostal?

Od geomorfologie, studia tvarů, reliéfů zemského povrchu. Od řešení sesuvů a jejich příčin v Beskydech až k novým jeskyním, které v těchto sesuvech vznikají. Posléze jsem se přidal k České speleologické společnosti, její členové navštěvují i staré doly, a tím pádem jsem se dostal k tomu, že celý Moravskoslezský kraj je protkán nejrůznějšími pozůstatky po hornické činnosti. Opravdu všude se něco těžilo a nejde jenom o Ostravsko. Třeba na Fulnecku až po Klimkovice jsou stopy po těžbě stříbra. Mállokdo to dnes ví a spíše by něco podobného hledal až u Kutné Hory.

Které ostravské haldy vedle Emy stojí zvláště za zmínku?

Velmi pěkná je plochá halda v Hrabové, kde je jezero a kolem působivé travní porosty. Reprezentuje zajímavý příklad rekultivace haldy. Přes vodní plochu se můžete dívat na Lysou horu. Je volně přístupná ze strany od Hrabové a navštěvuje ji také hodně lidí. Pozoruhodná je halda v Přívoze, která je na pozemku koksoven. Nesmí se na ni, ale je nádherná svým umístěním v terénu, kdy navazuje na park Komenského sady. Má v sobě obrovský potenciál výstupové stezky.

Je pravda, že se na haldách vyskytují i vzácnější živočichové?

Obecně je jejich přítomnost potvrzena. Biologové Ostravské univerzity zjistili přítomnost 250 druhů brouků. V časopise Živa publikovali zjištění, že se u nás nacházejí druhy horských brouků a zároveň stepních brouků, kteří jsou naopak teplomilní. Na haldách přitom žijí pospolu. Na severní straně haldy je chladno a stín a na jižní straně, kde halda třeba i prohořívá, naopak teplo a slunečno. Takto kontrastně se u nás nacházejí jedinečná místa jejich výskytu v České republice. Anebo je zaznamenán nejsevernější výskyt takového typu brouka. Vliv na jejich výskyt má i samotná hmota hald, která je černá, na jižním svahu tak má obrovský příkon tepelné energie ze slunečního záření.

Takže haldy můžeme vnímat jako pozitivní?

Z biologického, ale i estetického hlediska nabízí haldy velmi cenné lokality.

Jaká je vlastně jejich historie?

Nejprve vznikaly haldy kuželovitého tvaru, teprve posléze ploché. To z toho důvodu, že kuželovité mají větší tendenci se vznítit. Při novější těžbě na Karvinsku můžeme narazit na ploché haldy, haldami se tady zavázely i terénní poklesy, které místy dosahovaly až sedmdesáti metrů. Takže tady nevidíme žádné velké vyvýšeniny, protože byly haldovinou zaváženy různé nerovnosti. Některé haldy byly pak rekultivovány a zalesněny, jiné

zarostly během desetiletí přirozenou cestou. To je nejcennější, protože se jedná o jakési novodobé pralesy, které nikde jinde nenajdeme.

Která dřevina je v tomto směru nejrychleji rostoucí?

Bříza, to je ukázkový příklad pionýrského druhu dřeviny, který osídluje haldy chudé na úrodnou půdu jako první. Když se někde obnaží skalní ráz krajiny, tak jako první se tam uchytí právě břízy. Na některých svazích místních hald je ale tak vysoká teplota, že na nich není schopno nic růst. Když zde sálá teplo z haldy a ještě svítí slunce v parném létě, tak při povrchu teplota dosahuje třeba padesáti stupňů. V takových místech se žádné rostliny neuchytí. Jde o ukázkové extrémní stanoviště.

V Orlové se nachází halda, která když byla uměle zalesněna, celá Orlová na ni začala chodit na hříby...

To bych nedělal, houby jak známo vytahují z půdy všechny škodliviny, těžké kovy a podobně, a na hlady se vyváželo kdeco. Nejen hlušina, ale třeba i struska, takže rozhodně není dobrý nápad chodit na haldy houbařit.

Přesto jsou podle vás haldy budoucnost Ostravy?

Podle mého názoru ano, Ostrava musí jít směrem ke kultuře, a co jiného v postprůmyslovém regionu než klást důraz na přírodu. Turistický ruch a lákání na zvláštní přírodu může regionu jen pomoci.